

نقش ایلات قزلباش در تشدید و تضعیف قدرت حکومت صفویان

تألیف: سجاد نظری
کارشناس ارشد تاریخ

سرشناسه: نظری، سجاد، ۱۳۶۲ -

عنوان و نام پدیدآور: نقش ایلات قزلباش در تشدید و تضعیف قدرت حکومت صفویان/ تالیف سجاد نظری

مشخصات نشر: ایلام: انتشارات زاگرو، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۱۵۱ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۷۷۱-۷-۲ : ۴۵۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: قزلباش -- تاریخ

موضوع: ایران -- تاریخ -- صفویان، ۹۰۷ - ۱۱۴۸ ق.

رده بندی کنگره: ۷۱۲۸۹ ن ۶ ن / DSR ۱۱۷۹

رده بندی دیویی: ۹۵۵/۷۱۰۴

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۷۱۲۷۶

عنوان: نقش ایلات قزلباش در تشدید و تضعیف قدرت حکومت صفوی

تالیف: سجاد نظری کارشناس ارشد تاریخ

چاپ و لیتوگرافی: وحدت ایلام

صفحه آرای و طرح روی جلد: محمد کرم پور

ویراستار علمی: مهندس علی محمد نیاکان مدرس دانشگاه

چاپ اول: ۱۳۹۰

شمارگان: ۱۰۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۱۷۷۱-۷-۲

ناشر: انتشارات زاگرو

ایلام: ۲۴ متری اشرفی اصفهانی، کوچه سوم پلاک ۲۱۷

پیشگفتار

کتاب حاضر، در آغاز با عنوان "قزلباشان و صفویه" به رشته‌ی تحریر درآمد و پس از آن که در لابه لای فصول آن، تأثیر ایلات قزلباش بر بخش‌های مختلف آن مورد بررسی قرار گرفت، نام آن به "نقش ایلات قزلباش در تشدید و تضعیف قدرت حکومت صفویان" تغییر یافت. منابع مورد استفاده در این پژوهش، عمدتاً منابع شناخته شده‌ی تاریخ صفوی است؛ همچنین از منابع کمتر شناخته شده نیز، همراه با تحلیل و بررسی دقیق، استفاده شده است. مشکل عمده‌ی پژوهش، در خصوص رابطه‌ی میان قزلباشان و صفویان، عدم دسته بندی مناسب، مانند آن چه که در ارتباط با تاریخ رویدادها صورت گرفته، و کم توجهی مورخان صفوی به تحلیل اقدامات قزلباشان می‌باشد.

در این کتاب تلاش شده است نقش قزلباشان در دوره‌های مختلف حکومت صفوی مورد بررسی قرار گیرد؛ بدین منظور، در آغاز و پس از فصل منبع شناسی، خاستگاه سرزمینی و قومی ایلات قزلباش مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

در فصل سوم، به ارتباط میان قزلباشان و خاندان صفوی، پیش از تشکیل حکومت صفوی، پرداخته می‌شود و در این رهگذر، میزان تأثیر گذاری ایلات قزلباش بر ماندگاری خانقاه صفوی و از پس آن خاندان صفوی، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فصل چهارم این کتاب، که مهم‌ترین فصل آن نیز می‌باشد، به چهار بخش تقسیم شده و تأثیر ایلات قزلباش بر قدرت حکومت صفوی، پس از تشکیل آن، بررسی می‌شود.

در فصل پایانی، با نام قزلباشان در هرم قدرت صفوی، پس از توضیح درباره‌ی بخش‌های مختلف قدرت حکومت صفوی، جایگاه قزلباشان در میان این بخش‌ها مشخص می‌گردد.

امید است، شما خواننده‌ی محترم با مطالعه‌ی این کتاب، با بخشی از تاریخ صفویه در ارتباط با ایلات قزلباش، بیشتر آشنا شوید.

سجاد نظری

فهرست

صفحه	عنوان
۸	مقدمه
۱۱	فصل اول: منبع شناسی
۱۵	فصل دوم: خاستگاه ایلات قزلباش
۱۹	استاجلو
۲۰	شاملو
۲۰	ترکمان
۲۱	تکلو
۲۲	ذوالقدر
۲۳	قاجار
۲۴	روملو
۲۵	ورساق
۳۳	فصل سوم: قزلباشان و صفویان پیش از تشکیل حکومت صفوی
۴۹	فصل چهارم: رابطه‌ی قزلباشان و صفویان پس از تشکیل حکومت صفوی
۵۲	اقتدار قزلباش‌ها و اقتدار صفویان
۶۹	اقتدار قزلباشان و ضعف صفویان
۹۹	ضعف قزلباش‌ها و اقتدار صفویان
۱۱۴	ضعف قزلباشان و ضعف صفویه
۱۲۸	فصل پنجم: قزلباشان در ساختار هرم قدرت صفوی
۱۴۲	خلاصه
۱۴۴	منابع و مأخذ

مقدمه

ایران پس از اسلام، شاهد فراز و فرودهای فراوانی در حوزه‌ی قدرت و حکومت بوده است. جدای از سلطه‌ی دو سده‌ای اعراب مسلمان بر ایران، در قرون نخستین اسلامی، چند سلسله‌ی ایرانی به قدرت رسیدند که البته گستره‌ی کمی از سرزمین بزرگ ایران را زیر سیطره‌ی خود درآوردند و حتی حکومت نسبتاً قدرتمند آل بویه تمام ایران را به زیر سلطه‌ی خویش در نیاورد.

با ورود ترکان ماوراءالنهر به دستگاه سامانیان و رسیدن آنان به جایگاه‌های سپهسالاری، زمینه‌ی تشکیل حکومت ترک‌نژاد غزنوی فراهم آمد و این امر آغازی بود بر تحولات تاریخ ایران، که پس از آن بسیاری از حکومت‌های ترک تبار بر اریکه‌ی قدرت تکیه زدند.

پس از غزنویان، سلجوقیان روی کار آمدند. تفاوت حکومت سلجوقیان با غزنویان در آن بود که آورندگان این حکومت افراد ایلات بودند در نتیجه، زمینه برای حضور ایلات کوچ نشین، که نقش بسیار فعالی را ایفا نمودند، به وجود آمد.

حکومت‌های خوارزمشاهیان، آق‌قویونلوها و قراقویونلوها نیز، تا حدودی همان راهی را که سلجوقیان رفته بودند، آنان نیز، با تفاوت‌های مخصوص به خود، طی کردند.

اما، در سال ۹۰۷هـ. حکومتی روی کار آمد که به لحاظ بنیادی تفاوت‌هایی با این حکومت‌ها داشت. کسانی که به عنوان حکومت‌گران صفوی شناخته می‌شدند، خاستگاه و تبار ایلبانی نداشتند، بلکه تا چند نسل پیشتر به عنوان مرشد در خانقاه اردبیل سکونت داشتند و گویا جدشان (شخصی به نام فیروزشاه زرین کلاه) در یکی از لشکرکشی‌ها در آنجا سکونت گزیده بود.

یکی دیگر از تفاوت‌های میان حکومت صفوی با حکومت‌های پیش از خود، داشتن ایدئولوژی پویایی به نام تشیع بود که تأثیر زیادی بر فرهنگ مردمان ایران و تحولات پس از آن حکومت گذاشت.

زمانی که سخن از حکومت صفوی به میان می‌آید، ناخودآگاه واژه‌ی "قزلباش" در ذهن خطور می‌کند و آن بدان دلیل است که ایلات قزلباش، آورندگان و تا حدود زیادی قوام دهندگان این حکومت بودند.

در این کتاب تلاش می‌شود، نقش قزلباشان در تحولات حکومت صفوی مورد ارزیابی قرار گیرد و تأثیرات مثبت و منفی آن بر قدرت صفویان مشخص شود. البته، جدای از بررسی این

تأثیرگذاری‌ها، مسائل دیگری را در ارتباط با قزلباشان و رابطه‌ی آن‌ها با صفویان مورد بازنگری قرار می‌گیرد و برخی از مسائلی که به عنوان بدیهیات تاریخ صفویان شناخته شده‌اند، دوباره واکاوی و صحت یا نادرستی آن‌ها مشخص می‌گردد.

www.ketab.ir